

Motion till riksdagen 2019/20:3075

av Roger Haddad m.fl. (L)

Höj läraryrkets status och kvaliteten i lärarutbildningen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ändra skollagen för att ge ökade befogenheter till lärare och rektorer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärare ska undervisa och sätta betyg i de ämnen de har legitimation i och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ämneslärarexamen ska motsvara en masterexamen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fristående aktörer ska kunna bedriva viss lärarutbildning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka internationaliseringen vid lärarhögskolorna och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka forskningsmöjligheterna för lärarstudenter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Skickliga lärare med god löneutveckling och bra arbetsvillkor, auktoritet och tydliga befogenheter i klassrummet är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Läraryrkets status har dessvärre sjunkit under lång tid, bland annat för att huvudmännen inte värdesatt de utbildade lärarnas kompetens efter kommunaliseringen 1990.

Läraryrket i svensk skola har blivit än mer påtagligt. Lärarutbildningen håller inte tillräckligt hög kvalitet och lärare tvingas ägna alltför mycket tid till onödigt pappersarbete. Många skolor präglas också av en otrygg och stökig miljö. Skolverket har i sin

senaste prognos visat att Sverige kommer ha en lärarbrist på runt 80 000 lärare de närmaste åren. Stora pensionsavgångar i ett skede när elevkullarna växer i kombination med att allt färre söker till lärarhögskolan och att alltför få slutför sina studier gör att andelen behöriga legitimerade lärare nu sjunker. Det är ett allvarligt hot mot en likvärdig skola i hela landet och möjligheten för eleverna att nå kunskapsmålen.

Under Liberalernas tid på Utbildningsdepartementet 2006–2014 inleddes ett omfattande reformarbete för att höja lärarnas status. Ett system med lärarlegitimation infördes, lärarlönerna höjdes rejält, förstelärarna inrättades och flera fortbildningsinsatser genomfördes såsom Lärarlyftet och Mattelyftet i syfte att göra läraryrket attraktivt. Därutöver reformerades lärarutbildningen och en ny lärarutbildning startade.

Reformerna gav resultat. Läraryrkets attraktivitet ökade. Den nya lärarutbildningen 2010 gjorde att antalet studenter som sökte till lärarhögskolorna ökade återigen. Det är uppenbart att Liberalernas arbete med att höja lärarnas status och yrkets attraktivitet fick ett större antal studenter att välja en karriär inom läraryrket. Dessvärre har söktrycket minskat sedan 2016, vilket riskerar att ytterligare spä på lärarbristen och leda till ett minskat intresse för läraryrket.

I den politiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna i det s.k. januariavtalet har de fyra partierna därför enats om flera förslag som ger en god grund för att öka attraktiviteten för läraryrket genom att föreslå åtgärder för att stärka kvaliteten inom lärarutbildningen som t.ex. skärpta krav på utbildningen, höjda intagningskrav, förkortad kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) och stärkt koppling mellan teori och praktik med ökat fokus på metodik.

När den nuvarande skollagen antogs skärptes kraven på elevernas rätt till inflytande i skolan eftersom studier som gjordes under arbetet med den nya lagen visade att elevernas inflytande i skolan var alldeles för svagt och behövde stärkas.

Tanken var att ett ökat elevinflytande skulle höja elevernas motivation och därmed intresset för att förbättra sina kunskaper. Skolverkets forskningssammanställning och Skolinspektionens terminsvisa enkäter har vid flera tillfällen lyft fram sambandet mellan inflytandet över den egna undervisningen och engagemanget i skolan.

Det är viktigt att eleverna har inflytande över sin skolgång. Det kan gälla flera saker i skolan som t ex arbetsmiljö, mat, lokaler och ordningsregler, och många lärare kommer även fortsättningsvis att diskutera undervisningen med eleverna. Det är dock läraren som har ansvar och ytterst bestämmer hur lektioner ska läggas upp och om läxor, prov och det rent pedagogiska genomförandet av lektionerna.

Skrivningen i den nuvarande skollagen är alltså inte tillräckligt tydlig om vad det är eleverna ska ha inflytande över och vad som ska vara förbehållet professionen i skolan. Det har visat sig att lärare och rektorer känner en enormt stor press över kritik från föräldrar och elever som ifrågasätter undervisningsmetoder, betyg och provresultat. Syftet med det ökade elevinflytandet var aldrig att eleverna skulle få makten över och lägga sig i hur undervisningen ska ske. Läraren måste ha ansvaret för pedagogiken och metodiken.

Skollagen (4 kap. 9 §) bör förtydligas genom att lydelsen ”barn och elever ska ges inflytande över utbildningen” får ett tillägg som lyder ”dock ej över undervisningen”. En sådan förändring skulle också innebära att föräldrarnas möjlighet att påverka undervisningen skulle minska. Att föräldrarna lägger sig i lärarnas arbete är ett allt större problem som måste stävjas.

Vi måste stärka tilliten till professionen i skolan. Läraren är skolans viktigaste resurs. Därför är det viktigt att läraren får använda sina pedagogiska kunskaper och inte

ständigt känner sig jagad av elever och föräldrar som lägger sig i pedagogiken. Även om det kan finnas andra åtgärder som behövs för att tydliggöra gränsen mellan läraren och eleverna respektive föräldrarnas ansvar skulle förändringen vara en tydlig signal till lärarna att vi tror på dem, och på sikt hoppas vi att det ska bidra till att stärka lärarnas status.

Den nuvarande utformningen av lärarlegitimationen innebär att lärarna har rätt att få en tjänst hos en skolhuvudman samt ges rätten att undervisa och sätta betyg. Det är en alltför generell rättighet. För att öka undervisningens kvalitet bör det fortsatta reformarbetet bygga på principen att lärare ska undervisa och kunna sätta betyg endast i de ämnen de har legitimation i. Att fullt ut förverkliga detta kommer att ta tid. Därför behövs ett fortsatt intensivt arbete för att stärka läraryrkets attraktivitet, så att fler väljer läraryrket men också så att legitimerade lärare som gått över till andra yrken lockas att återgå till lärarrollen.

En omfattande vidareutbildning av svensk lärarkår är nödvändig, inte bara för att kompetensutvecklas utan också för att ge fler lärare behörighet och legitimation. Det är märkligt att en så stor och viktig yrkeskår, med en så kunskapsorienterad yrkesuppgift, har så lite vidareutbildning, i synnerhet som många lärare arbetar i yrket hela sitt yrkesliv. Liberalerna vill se en vidareutbildning i ämneskunskaper på universitet och att det på sikt skulle kunna vara ett krav för huvudmännen att erbjuda för alla lärare inom grundskolan och gymnasiet. Utbildningen ska avse fördjupning i de ämnen eller ämnesmetodik som läraren redan är behörig i, eller studier för att bli behörig i ytterligare ämne. Studierna kan bedrivas på heltid eller deltid, ett år i sträck eller uppdelat under flera perioder.

För att alla elever ska få möjlighet att utvecklas och nå sin fulla potential behöver Sverige få en lärarutbildning som fokuserar på kvalitet, inte kvantitet. Lärarna har Sveriges viktigaste yrke; de förtjänar en bättre utbildning. Om vi ska kunna rekrytera lärare krävs att lärarutbildningen utvecklas och kraven höjs.

Tillgången till högre utbildning i hela landet ska öka. Dock behöver ämneslärarutbildningarna ges bättre förutsättningar genom att koncentreras till färre lärosäten. Den stora spridningen av ämneslärarutbildningen till många högskolor riskerar kvalitet och ökar lärarbristen särskilt i de mindre skolämnena med ett lågt antal studerande som söker dessa utbildningar. Denna förändring berör inte övriga lärarutbildningar. Utbildningen för förskollärare, grundskollärare och kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) kan likaså med fördel bedrivas på de flesta högskoleorterna. Fristående aktörer bör därutöver kunna bedriva viss lärarutbildning, t.ex. KPU. De praktisk-estetiska högskolorna och våra tekniska universitet ska kunna fortsätta att utbilda ämneslärare i sina ämnen.

Ämneslärarutbildningen av högstadie- och gymnasielärare bör slås ihop. Det är i dag för få studenter som enbart vill utbilda sig till högstadielärare och intresset för att söka den utbildningen är väldigt lågt. Det beror bl.a. på att de som utbildar sig till gymnasielärare har rätt att undervisa på högstadiet, medan motsatsen inte gäller.

Därtill anser Liberalerna att en ämneslärarexamen bör motsvara nivån för en masterexamen, vilket den poängmässigt gör redan idag. En masterexamen är internationellt gångbar och höjer statusen på yrket.

Lärarutbildningen är den utbildning i Sverige som har lägst andel internationella kontakter, studenter och utbyte. Lärarutbildningen bör uppmuntras att öka internationaliseringen så att den kommer upp i en genomsnittsnivån för svensk högskoleutbildning. Därutöver bör man se över möjligheten att generellt sett utöka

forskningsmöjligheten för lärarstudenter då resurserna för forskning för dessa ligger på en mycket låg nivå.

Roger Haddad (L)

Johan Pehrson (L)

Lina Nordquist (L)

Christer Nylander (L)

Allan Widman (L)

Maria Nilsson (L)

Gulan Avcı (L)

Mats Persson (L)

Maria Arnholm (L)